PROIECT DIDACTIC

Şcoala: Colegiul Naţional, Iaşi
Profesorul: Petrache Gabriela
Clasa a IX-a
Capitolul: Scene din viaţa de ieri şi de azi
Subiectul lecţiei: George Călinescu, *Enigma Otiliei*
Tipul lecţiei: formare de priceperi şi deprinderi

Competenţe generale, sociale şi civice:

1. Receptarea mesajului oral în diferite situatii de comunicare.
2. Utilizarea corectă şi adecvată a limbii române în producerea de mesaje orale în situaţii de comunicare monologată şi dialogată.
3. Receptarea mesajului scris, din texte literare şi nonliterare, în scopuri diverse.
4. Utilizarea corectă şi adecvată a limbii române în producerea de mesaje scrise, în diferite contexte de realizare, cu scopuri diverse.

Valori şi atitudini:

- Cultivarea interesului pentru lectura şi a plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii
- Formarea unor reprezentări culturale privind evoluţia şi valorile literaturii române.
- Stimularea gândirii autonome, reflexive şi critice în raport cu diversele mesaje receptate.
- Abordarea flexibilă şi tolerantă a opiniilor şi argumentelor celorlalţi
- Dezvoltarea interesului faţă de comunicarea interculturală.

Competenţe specifice:
1.1. aplicarea cunoştinţelor de limbă în receptarea mesajelor orale şi scrise;
2.1. utilizarea strategiilor de lectură în vederea înţelegerii adecvate a textelor studiate;
2.3. interpretarea textelor studiate prin prisma propriilor valori şi a propriei experienţe de lectură;
3.1. identificarea şi explicarea relaţiilor dintre opera literară studiată şi contextul cultural în care a aparut aceasta;
3.3. identificarea unor conexiuni între literatura română şi cea universală;
4.1. utilizarea tehnicilor şi strategiilor argumentative în situaţii de comunicare diverse (scrise sau orale);
4.2. compararea şi evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăţi proprii.

Obiectice operaţionale:

- Să realizeze analiza stilistică a unui fragment de text literar;
- Să argumenteze funcţia referenţială a descrierii literare;
- Să motiveze asocierea trăsăturilor de caracter ale unui personaj cu o zodie;
- Să compare modul specific de realizare a descrierii la Balzac şi la G. Călinescu;
- Să compare "speciile" sociale balzaciene cu cele călinesciene;
- Să sintetizeze opiniile critice, exprimând opinii personale în raport cu acestea;
- Să aplice observaţiile critice pe scene reprezentative din roman;
- Să emită opinii pro şi contra, pornind de la o moţiune dată;
- Să creeze, în stil balzacian, o descriere literară (strada, tipologia).

Strategii didactice:

- conversaţia;
- problematizarea;
- cubul;
- mozaicul;
- horoscopul;
- dezbaterea.

Forme de organizare:

- activitate frontală;
- activitate pe grupe

Modalităţi de evaluare:

- aprecierea;
- observarea sistematică;
- tema pentru acasă;
- evaluarea reciprocă;
- autoevaluarea

SCENARIUL DIDACTIC

A. Captarea atenţiei:

1. *Vreme trece, vreme vine,*
Toate-s vechi şi nouă toate(…)
Viitorul şi trecutul
Sunt a filei două feţe,
Vede-n capăt începutul
Cine ştie să le-nveţe.(…)
Alte măşti, aceeaşi piesă,
Alte guri, aceeaşi gamă(…)
(Mihai Eminescu, *Glossa*)

2. Conceptul de balzacianism:
    - raportarea la epoca în care individul devine tot mai rapace, tot mai însetat de avere şi de putere, vrea să parvină prin orice mijloace, se dezumanizează în acest proces;
    - specii sociale- specii umane (tipologii);
    - determinismul social- istoric;
    - tehnica detaliului semnificativ (funcţia referenţială a descrierii);
    - formula realismului critic.

B. Conducerea învăţării

Metoda cubului:

1. **Analizează**

Realizează analiza stilistică a expoziţiunii romanului (descrierea străzii Antim şi a casei Giurgiuveanu).

- Observă procedeele de expresivitate artistică (imagini artistice, figuri de stil);
- Prezintă semnificaţia acestor detalii ale descrierii în contextul romanului balzacian (funcţia referenţială a descrierii).

Poţi rezolva cerinţele completând următorul tabel:

Imagini artistice	Figuri de stil	Semnificaţii

2. **Asociază**
    - Asociază străzii Antim, casei Giurgiuveanu şi lui moş Costache câte trei adjective şi trei verbe.
    - Motivează sentimentul dominant transmis / trăit la lectura fragmentului expozitiv.
    - Asociază câte o zodie fiecărui personaj prezentat în scena jocului de cărţi şi în scena atacului apoplexic al lui moş Costache. Motivează alegerea.

3. **Compară**
    - Compară expoziţiunea romanului Enigma Otiliei cu cea a romanului Eugenie Grandet de Honore de Balzac. Vei avea în vedere următoarele repere:
    - Oraşul Saumur – Bucureşti (strada Antim);
    - Moş Grandet – moş Costache;
    - Inocenţii, victimele (d-na Grandet, Eugenie – Otilia, Felix).

4. **Aplică**

Se dau afirmaţiile critice:

Cu ajutorul străzilor, caselor şi mobilelor cunoaştem oamenii. Este deci vorba de o reconstituire în toată regula, de departe către aproape şi din afară către înăuntru. (...) Multe dintre romanele lui Balzac se deschid în acelaşi fel. G. Călinescu îi repetă (...) metoda. Dar spiritul? (...) La G. Călinescu este un balzacianism fără Balzac.

Să începem prin a revela spiritul de expertiză ştiinţifică în descrierea casei Giurgiuveanu.(...)Ar fi, oricum, greu de admis că un licean de optsprezece- nouăsprezece ani, chiar eminent, posedă asemenea cunoştinţe. (...)"Ochiul unui estet": iată în fond din a cui perspectivă sunt înfăţişate lucrurile. Naratorul călinescian este deci un specialist (...) şi apelează la un limbaj profesional şi chiar uşor pedant. (...) Balzacianismul romanului călinescian nu este numai polemic, ci şi, prin excelenţă, critic.(...)formula balzaciană devine, în mâinile sale, o expresie a comicului şi a unui fel de joc estetic de esenţă barocă.(...) merge în sensul convenţiei balzaciene, pe care o îngroaşă.(...) Aşadar, în locul unui ochi de observator şi de moralist, ochiul estetului.

(**Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe***)

Tot astfel, elementele naraţiunii în romanele lui Călinescu sunt angrenate într-un mecanism ce funcţionează propulsat de o vis comica. Aceasta este virtutea esentială a satiriconului, joc cu măşti, oribile sau caraghioase, oricum hilare. (...)eroii adunaţi la un loc oferă un spectacol păpuşeresc(...), se stabilesc stereotipiile, gesturile şi formulele rutiniere. (...). Umorismul pune în paranteză tragismul, nu elimină însă reflecţia activă, acidă, critică. (...) Contorsiunile grotescului baroc pot fi identificate şi în trăsăturile personajelor lui Călinescu. Portretele unui moralist care îngroaşă liniile, le deviază.(...)

Cultivarea pe diferite planuri a grotescului, dizolvarea tragicului şi convertirea lui în farsă, practicarea jocului cu măşti, observarea unui angrenaj comic- mecanic al comportamentelor, a unei psihologii a anchilozei, a maniei, reprezentarea – ca într-un bâlci – a paiaţelor, a marionetelor, în adevărate spectacole de pantomimă, din care nu lipsec gesticulaţia convenţionala şi caricatura ei, extravaganţele, frenezia, oribilul, sinistrul, senzaţionalul, hiperbolicul, totul privit cu ironia spectatorului avertizat, răsturnat cu plăcerea unui amator de şotii, ce savurează bufoneriile, burlescul, parodia, caraghiozlâcurile de tot felul, lipsa de problematizare moral-spirituală, de coborâre în abisuri, în coclaurile tenebroase ale inconştientului, lipsa patosului.

(**Nicolae Balotă, *De la Ion la Ioanide***)

- Sintetizează aceste opinii critice.
- Raportează cele două observaţii critice la fragmentele din expoziţiune, respectiv din atacul apoplexic al lui moş Costache.

5. Argumentază

Pe structura formatului de dezbateri academice Karl Popper, adaptată pentru necesităţile orei de literatură, se propune moţiunea: **Acest Parlament consideră că arivismul este forma cea mai bună de adaptare socială.**

Această moţiune a fost propusă de elevi în urma dezbaterilor provocate de arivistul lui N. Filimon, Dinu Păturică, şi de observaţiile Doinei Rusti din cartea *Dicţinar de teme şi simboluri:*

Parvenitism*. (...)Dimitrie Anghel realizează un portret simbolic al parvenitului, căruia îi găseşte meritul de a şti să îşi canalizeze energiile, spre deosebire de fiinţa inertă care îşi capătă un loc nemeritat, doar pentru ca aşteaptă în umbra celor care vor muri: "Arivistul e un om care nu pierde nicio ocazie pentru a se manifesta. El se plecă, se multiplică, şerpuieşte, ciuleşte urechea ici să asculte, prinde o vorbă pe care o reţine, căci îi va trebui mai târziu, violează intimităţile şi are o serie nesfârşită de măşti pe care le preschimbă după împrejurări". (arivistul) Din punctul său de vedere, adevăratul pericol al lumii îl constituie omul care nu face nimic şi care, purtat de curent înainte, ajunge în vârful piramidei, doar pentru că nu s-a mişcat din loc.*

6. Descrie

Descrie, în stil balzacian, o **stradă** din oraşul Iaşi, precum şi o **tipologie** pe care o consideri reprezentativă pentru societatea contemporană.

C. Tema pentru acasă:

Tehnica **mozaic:** grupele de elevi fac schimb de sarcini de lucru, conform preferinţelor.

Anexa 1.
ANALIZEAZĂ

Realizează analiza stilistică a expoziţiunii romanului (descrierea străzii Antim şi a casei Giurgiuveanu).

- Observă procedeele de expresivitate artistică (imagini artistice, figuri de stil);
- Prezintă semnificaţia acestor detalii ale descrierii în contextul romanului balzacian (funcţia referenţială a descrierii).

Poţi rezolva cerinţele completând următorul tabel:

Imagini artistice	Figuri de stil	Semnificaţii

Anexa 2
ASOCIAZĂ

- Asociază străzii Antim, casei Giurgiuveanu şi lui moş Costache câte trei adjective şi trei verbe.
- Motivează sentimentul dominant transmis / trăit la lectura fragmentului expozitiv.
- Asociază câte o zodie fiecărui personaj prezentat în scena jocului de cărţi şi în scena atacului apoplexic al lui moş Costache. Motivează alegerea.

Berbec (21 martie – 20 aprilie) - temperament coleric; - energie, independenţă, curaj; - răzvrătit, haotic, generos; - cu porniri violente; - manifestă patimă pentru trăirea neîncătuşată în tumultul şi intensitatea emoţiilor puternice, a senzaţiilor tari, a isprăvilor neobişnuite, a şocurilor existenţei sale; - posesiv în relaţiile afective;	**Taur (21 aprilie – 20 mai)** - mare putere de muncă; - cu un puternic instinct de conservare; - înclinaţie către cultivarea plăcerilor; - stabilitate; - dominat de instincte; - sete de viaţă; - temperament generos, robust, de o vitalitate solidă; - în relaţii afective este un senzual;
Gemeni (21 mai – 21 iunie) - simbol al dualităţii; - spiritul intervine în jocul personalităţii înclinat către preocupări spirituale; - foarte sensibil, dar viaţa sensibilă este ţinută la respect, suspectată, zeflemistă; - foarte libertini, nu aparţin decât sieşi; - foarte cerebrali; - manifestă gust pentru joc, plăcerea dialogului spiritual; - foarte inteligenţi; - fiinţa trăieşte într-o dualitate interioară: o jumătate simte, acţionează, cealaltă se priveşte acţionând; - spirit practic; - în relaţiile afective: sunt instabili;	**Rac (22 iunie – 22 iulie)** - sensibilitate; - timiditate; - tenacitate; - bun mediator; - respinge schimbarea; - este pasiv, foarte greu determinat să treacă la acţiune; - când este nemulţumit se retrage în sine, dar nu acţionează; - în relaţii afective: capabil de stabilitate şi de sacrificiu;
Leu (23 iulie – 22 august) - bucuria de a trăi; - ambiţie, orgoliu, elevaţie; - fire foarte puternică; - este un împătimit; - are gustul acţiunii; - este un răzvrătit, capabil de acţiuni de mare angajament; - poate fi un idealist, tinzând să domnească în singurătate; - în relaţii sentimentale: un aventurier;	**Fecioară (23 august – 22 septembrie)** - dispoziţie pentru a controla, a stăpâni, a se disciplina; - tendinţă către economie, acumulare, avariţie, conservare; - serios, conştiincios, scrupulos, rezervat; - sceptic, metodic, ordonat; - legat de principii, de reguli; - sobru, sensibil, muncitor; - atras de lucruri dificile, greu de realizat sau penibile; - în relaţii sentimentale: foarte devotat;

Balanţă (23 septembrie – 22 octombrie) - chibzuit, echilibrat, reţinut; - spontaneitate; - chibzuinţă, înclinaţie către cugetare; - un echilibru perfect între conştiinţă şi afectivitate; - iubitor de bine şi de adevăr; - foarte ordonat, prudent; - un justiţiar; - bun administrator; - în relaţii afective: calculat şi reţinut;	**Scorpion (23 octombrie – 21 noiembrie)** - rezistenţă, dinamism, asprime; - foarte răzbunător; - duşmănos, mereu la pândă, suspicios; - tăcut, interiorizat; - capabil de mari sacrificii dar şi de mari suferinţe trăite sau provocate; - capabil de orice pentru a-şi atinge scopul; - în relaţii afective: stabil dar distugător;
Săgetător (22 noiembrie – 20 decembrie) - preocupat de transformarea sa; - înclinat spre cunoaştere şi spiritualitate; - independent, activ; - aspiră către depăşirea propriilor limite, către elevaţie; - entuziast; - optimist; - în relaţii afective: un altruist;	**Capricorn (21 decembrie – 19 ianuarie)** - răbdător, prudent, perseverent; - iscusit, cu simţul datoriei; - închis în sine, cu o mare putere de concentrare; - pare lipsit de vitalitate, cu o înfăţişare tristă, modestă; - energia li se refugiază, se stăpânesc, evită acţiunea; - au voinţă dar nu şi-o manifestă; - pesimist, melancolic; - în relaţii afective: se angajează mai greu, dar predispus la ataşament şi fidelitate;
Vărsător (20 ianuarie – 18 februarie) - cooperare; - detaşare de lucruri materiale; - înclinat către înţelepciune; - seninătate; - generozitate; - altruist; - simţ al prieteniei, al devotamentului; - avangardist; - spirit de emancipare; - aventurier; - în relaţii afective: posesiv;	**Peşti (19 februarie – 20 martie)** - receptiv, impresionabil; - emotiv; - înclinat către contemplaţie şi cu spirit de imaginaţie; - uşor impulsiv; - în relaţii afective: fără iniţiativă, dar fidel;

Anexa 3
COMPARĂ

- Compară expoziţiunea romanului Enigma Otiliei cu cea a romanului Eugenie Grandet de Honore de Balzac. Vei avea în vedere următoarele repere:
- Oraşul Saumur – Bucureşti (strada Antim);
- Moş Grandet – moş Costache;
- Inocenţii, victimele (d-na Grandet, Eugenie – Otilia, Felix).

Anexa 4
APLICĂ

Se dau afirmaţiile critice:
Cu ajutorul străzilor, caselor şi mobilelor cunoaştem oamenii. Este deci vorba de o reconstituire în toată regula, de departe către aproape şi din afară către înăuntru. (...) Multe dintre romanele lui Balzac se deschid în acelaşi fel. G. Călinescu îi repetă (...) metoda. Dar spiritul? (...) La G. Călinescu este un balzacianism fără Balzac.

Să începem prin a revela spiritul de expertiză ştiinţifică în descrierea casei Giurgiuveanu.(...)Ar fi, oricum, greu de admis că un licean de optsprezece- nouăsprezece ani, chiar eminent, posedă asemenea cunoştinţe. (...)"Ochiul unui estet": iată în fond din a cui perspectivă sunt înfăţişate lucrurile. Naratorul călinescian este deci un specialist (...) şi apelează la un limbaj profesional şi chiar uşor pedant. (...) Balzacianismul romanului călinescian nu este numai polemic, ci şi, prin excelenţă, critic.(...)formula balzaciană devine, în mâinile sale, o expresie a comicului şi a unui fel de joc estetic de esenţă barocă.(...) merge în sensul convenţiei balzaciene, pe care o îngroaşă.(...) Aşadar, în locul unui ochi de observator şi de moralist, ochiul estetului.
(**Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe***)

Tot astfel, elementele naraţiunii în romanele lui Călinescu sunt angrenate într-un mecanism ce funcţionează propulsat de o vis comica. Aceasta este virtutea esentială a satiriconului, joc cu măşti, oribile sau caraghioase, oricum hilare. (...)eroii adunaţi la un loc oferă un spectacol păpuşeresc(...), se stabilesc stereotipiile, gesturile şi formulele rutiniere. (...). Umorismul pune în paranteză tragismul, nu elimină însă reflecţia activă, acidă, critică. (...) Contorsiunile grotescului baroc pot fi identificate şi în trăsăturile personajelor lui Călinescu. Portretele unui moralist care îngroaşă liniile, le deviază.(...)

Cultivarea pe diferite planuri a grotescului, dizolvarea tragicului şi convertirea lui în farsă, practicarea jocului cu măşti, observarea unui angrenaj comic- mecanic al comportamentelor, a unei psihologii a anchilozei, a maniei, reprezentarea – ca într-un bâlci – a paiaţelor, a marionetelor, în adevărate spectacole de pantomimă, din care nu lipsec gesticulaţia convenţionala şi caricatura ei, extravaganţele, frenezia, oribilul, sinistrul, senzaţionalul, hiperbolicul, totul privit cu ironia spectatorului avertizat, răsturnat cu plăcerea unui amator de şotii, ce savurează bufoneriile, burlescul, parodia, caraghiozlâcurile de tot felul, lipsa de problematizare moral-spirituală, de coborâre în abisuri, în coclaurile tenebroase ale inconştientului, lipsa patosului.
(**Nicolae Balotă, *De la Ion la Ioanide***)

- Sintetizează aceste opinii critice.
- Raportează cele două observaţii critice la fragmentele din expoziţiune, respectiv din atacul apoplexic al lui moş Costache.

Anexa 5
ARGUMENTEAZĂ

Acest Parlament consideră că arivismul este forma cea mai bună de adaptare socială. Moţiune propusă de elevi în urma dezbaterilor provocate de arivistul lui N. Filimon, Dinu Păturică, şi de observaţiile Doinei Rusti din cartea *Dicţinar de teme şi simboluri:* ***Parvenitism****. (...)Dimitrie Anghel realizează un portret simbolic al parvenitului, căruia îi găseşte meritul de a şti să îşi canalizeze energiile, spre deosebire de fiinţa inertă care îşi capătă un loc nemeritat, doar pentru ca aşteaptă în umbra celor care vor muri: "Arivistul e un om care nu pierde nicio ocazie pentru a se manifesta. El se plecă, se multiplică, şerpuieşte, ciuleşte urechea ici să asculte, prinde o vorbă pe care o reţine, căci îi va trebui mai târziu, violează intimităţile şi are o serie nesfârşită de măşti pe care le preschimbă după împrejurări". (arivistul) Din punctul său de vedere, adevăratul pericol al lumii îl constituie omul care nu face nimic şi care, purtat de curent înainte, ajunge în vârful piramidei, doar pentru că nu s-a mişcat din loc.*

Anexa 6
DESCRIE

Descrie, în stil balzacian, o **stradă** din oraşul Iaşi, precum şi o **tipologie** pe care o consideri reprezentativă pentru societatea contemporană.